

κέρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, ὡς ἦτο δὲ φυσικὸν προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ αἱ ὑπὸ τῶν Γάλλων κατεχόμεναι Ἴονικαὶ νῆσοι. Καὶ αἱ μὲν ἄλλαι κατελήφθησαν ὀλίγον πρότερον, ἡ δὲ Κέρκυρα παρεδόθη διὰ συνθήκης τῇ 25 Φεβρουαρίου 1799 καὶ ἐσχηματίσθη ἐν Κερκύρᾳ προσωρινὴ κυβέρνησις, ἧτις ἐπέτυχε μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις τῇ 21 Μαρτίου 1800 τὴν ὑπογραφήν συνθήκης ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσίας, διὰ τῆς ὁποίας συνθήκης αἱ μὲν ἑπτὰ νῆσοι ἀνεγνωρίσθησαν ὡς ἀποτελοῦσαι κράτος ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Πύλης ἐγγυωμένου περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ταύτης τοῦ κράτους καὶ περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ ψηφισθέντος συντάγματος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσίας, τὰ δὲ ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἐν Ἀκαρνανίᾳ παραρτήματα τῶν νήσων παρεδόθησαν εἰς τὴν Τουρκίαν. 1)

Οὕτω λοιπὸν ἐπλάσθη τὸ πρῶτον ἐκεῖνο ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἑλληνικὸν κράτος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἡ ἔκτοτε κρατοῦσα ὀνομασία Ἐπτανήσος ὡς ἐπίθετον τῆς Πολιτείας τῆς περιλαμβανούσης τὰς ἐξ γνωστὰς ἑλληνικὰς νήσους τοῦ Ἰονίου Πελάγους καὶ τὰ Κύθηρα.

Δυστυχῶς ὅσον ποθητὴ καὶ ἂν ἦτο εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νήσων ἡ νέα τάξις τῶν πραγμάτων, τὸ νέον πολίτευμα δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀρθοποδήσῃ καὶ ταχέως ἤρχισε νὰ προσκόπητῃ κατὰ παντοειδῶν δυσχερειῶν, αἷτιον δὲ τούτου μάλιστα ἦτο ἡ τε ἀναγνωρισθεῖσα κυριαρχία τῆς Τουρκίας, ἣν ἀπέκρουεν ἡ συνείδησις τοῦ λαοῦ καὶ ὁ ἀριστοκρατορικὸς τοῦ τότε συντάγματος χαρακτήρ. Καὶ ἐψηφίσθη μὲν ὅπως θεραπευθῶσι τὰ κακῶς ἔχοντα νέον σύνταγμα ἐν ἔτει 1803 τῇ εἰσηγήσει τῆς Ῥωσίας ὑπὸ συνελεύσεως συντακτικῆς ἐπὶ τούτῳ συγκληθείσης, ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον τὸ νέον πολίτευμα μετερρυθμίσθη πάλιν ἔνεκα ἐπανειλημμένων ἐνεργειῶν τῶν εὐγενῶν, ἐπὶ τὸ ἀριστοκρατικώτερον, καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐβελτιοῦτο ἡ κατάστασις τῶν νήσων, ὧν οἱ κάτοικοι ἀπροκαλύπτως εἶχον ἀρχίσει νὰ καταρῶνται τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἣς εἶχον τύχη. Τέλος πάντων τῇ 11 Αὐγούστου 1807 ὁ στρατηγὸς τοῦ Ναπολέοντος Βερθιέ καταλαβὼν τὴν Κέρκυραν ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν Ἐπτανήσον Πολιτείαν κηρύξας τὰς νήσους κτῆσιν γαλλικὴν, ἀφ' οὗ ἤδη πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσίας Ἀλέξανδρος παρεχώρησεν εἰς τὸν Ναπολέοντα διὰ τῆς ἐν Τιλισίτ συνθήκης πᾶν ἐπὶ τῶν νήσων δικαίωμα. Ἡ δευτέρα αὕτη τῶν αὐτοκρατορικῶν Γάλλων κατοχὴ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1815, ὅτε μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ δυνάμει τῆς ἐν Βιέννῃ συνθήκης αἱ νῆσοι κατελήφθησαν, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τῶν Ἀγγλων.

Θὰ ἦτο ἴσως τοῦ κόπου ἀντάξιον νὰ ἐρευνηθῇ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἢ κατὰ τὴν ταραχώδη περίοδον τῆς ἀνεξαρτησίας στρατιωτικὴ σύνταξις τῆς Ἐπτανήσου ἔσχε τινα ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸν μέγαν ἡμῶν ὑπὲρ ἐλευθερώσεως ἀγῶνα, ὅπως παραδείγματος χάριν ἐπέδρασαν ἐπὶ τὴν πνευματικὴν βραδύτερον μόρφωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου τὰ ἰονικὰ παιδευτήρια καὶ μάλιστα ἡ ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημία. Ὅπως δὲ καὶ αὕτη ἢ κατ' αἴτησιν τῶν κατοίκων τῶν νήσων γενομένην δοκιμὴν πρὸς αὐτοδιοίκησιν καὶ ἡ δοθεῖσα εἰς μικρὰν νεότευκτον πολιτείαν ἐπίσημος ἑλληνικὴ ὀνομασία εἶναι ἐν ἀκόμῃ τεκμηρίον πλησίον εἰς τόσα ἄλλα ὅτι καὶ μετὰ τῶν αἰώνων ξενικὴν κατάκτησιν καὶ μάλιστα πεπολιτισμένου ἔθνους καὶ ἀσκήσαντος εὐρύτατα πᾶσαν ἐνέργειαν ἵνα ἀφομοιώσῃ πρὸς αὐτὸ τὰς μικρὰς ἐκεῖνας νήσους, ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ τῆς Ἐπτανήσου δὲν ἔπαυσεν οὐσα ἑλληνικὴ καὶ ὅτε ἀκόμη ὁ ἑλληνισμὸς, δουλεύων ὄλος, οὐδὲν εἶχεν ἔτι ἐλεύθερον κέντρον περὶ τὸ ὁποῖον νὰ στρέφονται καὶ πρὸς τὸ ὁποῖον νὰ ἀτενίζωσι τὰ τέκνα του.

Σ.

Ἡ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΤΩ 1828

Ἡ τυπογραφικὴ τέχνη ἐν Ἑλλάδι τῷ 1828 ὡς πρὸς τὴν πρόοδον αὐτῆς καὶ ἀνάπτυξιν, συνεβάδιζε βεβαίως πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν λοιπῶν τεχνῶν. Ἐξ ἐφημερίδος, ἧτις ἐξεδίδετο γαλλιστὶ ἐν "Γῶρᾳ κατ' ἀρχάς, κατόπιν δ' ἐν Αἰγίνῃ τῷ 1828—1829 ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ Ν. Κιάππε (Joseph N. Chiappe) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *L'abeille grecque* (ἡ Ἑλληνικὴ Μέλισσα) μανθάνομένῃ τινι περὶ τῆς τότε τυπογραφικῆς ἐν Ἑλλάδι, ἧτις εἶχεν εἰσαχθῆ εὐθύς ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐλειτούργει δὲ μέχρι τοῦ ἔτους 1828 διαρκῶς. Κατὰ τὰς εἰδήσεις τῆς συγχρόνου ταύτης ἐφημερίδος πάντες οἱ τῶν χρόνων ἐκείνων τυπογράφοι ἐδιδάχθησαν τὴν τυπογραφικὴν ὑπὸ τοῦ Παύλου Πατρικίου, τότε ἀρχιεργάτου, ἢ Πρώτου τοῦ Ἐθνικοῦ τυπογραφείου, ὁποῖος πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἶχεν ἐργασθῆ εἰς τυπογραφεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Βλαχίας, ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Τόμπρα ἐκ Κυδωνιῶν, μαθητοῦ τοῦ Φερμίνου Διδότου ἐν Παρισίοις 1), καὶ ὑπὸ τοῦ Νικολάου Βαρότση ἐξ Ἀμφίσσης, ὁ ὁποῖος ἔμαθε τὴν τέχνην ἐπισκεφθεὶς, νέος ὢν τυπογραφεῖα τινὰ τῆς Βενετίας.

Τὸ πλεῖστον τῶν τότε τυπογράφων μόλις ἐγί-

(1) Ἰδὲ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς Ἑταιρίας (τόμ. Δ' σελ. 185 ἔξ) τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Π. Δάμπρου τὸ ἐπιγραφόμενον Νομίσματα καὶ μετάλλια τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας κτλ.

*) Ὅρα περὶ τούτου πλεῖοτερα ἐν Τόμ. Β' «Ἑστίας» ἀριθ. 43 σελ. 684

νωσκειν ἀνάγνωσιν οὐδείς δ' εἶχε γνῶσιν, ἔτω ἀμυδράν, τῶν πρώτων στοιχείων τῆς γραμματικῆς. Διὰ τοιούτων τυπογράφων ἐτυπῶντο τότε ἡ Γενικὴ Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως, ἐτυπώθησαν δὲ πρότερον τὰ «Ἑλληνικὰ Χρονικὰ» τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Φίλος τοῦ Νόμου ἐν Ἰδρυαί, ἡ Ἐφημερίς τῶν Ἀθηναίων, ὁ Ἀνεξάρτητος ἐν Ἰδρυαί, καὶ πλεῖστα φυλλάδια, καὶ ἄλλα ἔντυπα καὶ προκηρύξεις.

Τὴν γαλλικὴν ἐφημερίδα, ἐξ ἧς ἀρῶμεθα τὰς πληροφορίας ταύτας, ἐστοιχειοθετεῖ ὁ Παναγῆς Δημήτρης, νέος ἐκ Κυθωνίων, ἀγνοῶν ἐντελῶς τὴν γαλλικὴν καὶ μηχανικῶς μόνον ἐργαζόμενος εἰς τὴν στοιχειοθέτησιν, ἀλλ' ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει τόσην ἔξιν, καὶ εἶχε τοσαύτην προσοχὴν, ὥστε εἰς τὰ διδόμενα αὐτῷ πρὸς στοιχειοθέτησιν γαλλιστὶ χειρόγραφα ἀνεύρισκεν ὅτι ἐπὶ τῆς δεῖνα συλλαβῆς ἔπρεπε νὰ τεθῆ ὀξεῖα ἢ βαρεῖα ἢ περισπωμένη.

Ἐν Ἑλλάδι τότε πλὴν τῶν τυπογραφείων τῶν σταλέντων ἐξ Εὐρώπης, ὑπῆρχον δύο ὁλοσχερῶς δημιουργηθέντα ἐν αὐτῇ, ὧν δῆλα δὴ τὰ στοιχεῖα ἐχύθησαν ἐν Ἑλλάδι, ἐνταῦθα κατασκευασθειῶν τῶν μητρῶν. Τὸ ἐν τούτων ἐλειτούργει ἐν Ναυπλίῳ, διευθυνόμενον ὑπὸ Κωνσταντίνου Δημήτρη ἐκ Γρεβενῶν, καὶ Κωνσταντίνου Τόμπρα, ὅστις εἶχε τῷ 1820 ἰδρύσει ἐν Κυθωνίαις τυπογραφεῖον, τὸ ἕτερον δ' ἐν Σύρῳ τοῦ Νικολάου Βαρότση. Ἐν ἔτει 1822 εἶχεν ἰδρυθῆν ἐν Ἰδρυαί ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Τομπάζη τυπογραφεῖον μετὰ χυτηρίου, ἀλλ' ἀπέτυχε διότι ὁ ἀναλαβὼν, Ἐλβετός τις, ὠρολογιοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα, τὴν κατασκευὴν τῶν μητρῶν ἠγγόει παντελῶς τὴν τέχνην ταύτην, καὶ οἱ τύποι αὐτοῦ ἦσαν ἀτελεῖς. Διὰ τῶν στοιχείων δὲ τούτων τοῦ χυτηρίου τῶν ἀδελφῶν Τομπάζη ἐτυπώθησαν τὰ 12 πρῶτα φύλλα τῆς ἐφημερίδος τοῦ Φίλου τοῦ Νόμου ἐν Ἰδρυαί. Ἐν Ἰδρυαί εἶχε συστηθῆ ὡσαύτως χυτήριο ὑπὸ τινος Ἀποστόλου Λιναρδοπούλου ἐκ Τριπόλεως, ἀλλ' ἐξέλιπεν ἐνωρίς, διότι ὁ καλὸς αὐτὸς τεχνίτης ἀπεβίωσεν ἐν Ἰδρυαί πρὶν ἢ δυνηθῆ νὰ διορθώσῃ τὰς μήτρας. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι τότε εἰς τὴν γλυφὴν τῶν μητρῶν, καὶ τὰ χυτήρια ἐργάζοντο δι' ἀτελεστάτων ἐργαλείων καὶ ἄλλων ὀργάνων· διὸ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ διορθώσεις καὶ ἄμεσος πρόοδος.

Πιστήρια μετεχειρίζοντο ξύλινα· ἐθεωρήθη δὲ τότε ἄξιον ἀναγραφῆς ἐν ταῖς ἐφημερίαις ὅτι Θωμᾶς τις, ξυλουργὸς ἐξ Ἰωαννίνων ἀπλοῦς, κατώρθωσε νὰ κατασκευάσῃ πιστήριον ξύλινον ἐν Αἰγίνῃ μιμούμενος ἕτερον ἀγγλικόν, ὅπερ εἶχεν ἡ ἐθνικὴ τυπογραφία ἐν Αἰγίνῃ.

Κατὰ τὸν χρόνον τούτον εἶχε φθάσει εἰς Αἰγίαν ὁ Γεώργιος Ἀποστολίδης ὁ Κοσμητής, ὁ ὁποῖος εἶχε μάθει ἐπὶ πενταετίαν τὴν τυπογραφικὴν ἐν Παρισίοις παρὰ τῷ τυπογραφεῖῳ τοῦ Φι-

μίνου Διδότου, καὶ ὁ ὁποῖος προσεκληθῆ ὑπὸ τοῦ Καποδιστριαίου ὅπως διὰ τῶν γνώσεων αὐτοῦ συντελέσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς τυπογραφικῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι, καὶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς λιθογραφίας.

Ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν δὲ τῆς λιθογραφίας παρατηρητέον ὅτι αὕτη εἰσήχθη τῷ πρῶτον εἰς Ψαράς. Ἰδοὺ τί γράφει περὶ τούτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ψαρῶν ὁ μακαρίτης Νικόδημος ὑποναύαρχος: «ὀλίγας ἡμέρας πρὶν τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν ἦλθον πέντε φιλέλληνες Γερμανοί, φέροντες λιθογραφίαν· ἡ βουλή τῶν Ψαρῶν ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα καταλύματα καὶ τὸ ἀναγκαῖον κατάστημα διὰ τὴν λιθογραφίαν εἰς τὰ κελλῖα τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου. Συστήσαντες οἱ Γερμανοὶ οὗτοι λιθογραφίαν ἐλιθογράφουν διάφορα ἔγγραφα. Εἰς δὲ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ἐφονεύθησαν.»

Ὁ αὐτὸς δὲ Νικόδημος ἱστορεῖ ὅτι ὁ συνταγματάρχης Στανῶπ δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἐκ Σαλῶνων 17 Ἀπριλίου 1824 ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ψαριανούς ὅτι ἀποστέλλει εἰς αὐτοὺς τυπογραφεῖον, δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ φιλελληνικῆς τῆς Βρετανίας ἐταιρίας· ἀλλὰ τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο δὲν εἶχε φθάσει εἰς Ψαράς μέχρι τῆς πτώσεώς των καὶ τοὶ δὲ μὴ ἔχοντες ὑλικὸν οἱ Ψαριανοὶ διὰ κατασκευὴν τυπογραφίας εἰς τὴν νήσον των, ἐπειδὴ δὲν εἶχον κοινωνίαν μὲ τὰς τουρκικὰς πόλεις διὰ νὰ προμηθευθῶσιν ἐν εὐκολίᾳ, κατώρθωσαν ὁμῶς καὶ ἐπρομηθεύθησαν ὑλικὸν καὶ τὸ παρεχώρησαν εἰς τὸν Δημήτρη τυπογράφον ἀπὸ τοῦ 1822, παροικούντα εἰς Ψαράς, ὅστις κατεσκεύασε τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα, ἔχουσε τυπογραφικούς χαρακτήρας καὶ ἐσύστησεν ἐν μικρὸν πιστήριον, ὅπου ἐτύπωνε τὰ διπλώματα τῶν καταδρομικῶν πλοίων καὶ ἄλλα μικρὰ ἔγγραφα καὶ τὰς προσκλήσεις τῆς στρατολογίας τῶν στρατιωτῶν. (Υπόμνημα τῆς νήσου Ψαρῶν ὑπὸ Κ. Νικόδημου. Τομ. Α' σελ. 399).

M.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

τοῦ τυφλοῦ Θωμᾶ
(Συνέχεια βλ. σ. 109.)

Περὶσσότερον ἀπ' ὅλα μ' ἐβασάνιζε ὁ καὶ μὸς πῶς δὲν ἦμουν ἄξιος γιὰ τίποτε. «Εἶσαι ἀνώφελος ἔς τὰ παιδιὰ σου, εἶσαι ἡ γυναῖκα τοῦ σπιτιοῦ, σὲ ταγίζουν ἄλλοι.» Μὰ ἐκεῖνος μοῦ εἶπε μὲ δυσαρέσκεια·

— Καὶ τώρα σὺ πάλι τὴν διατηρεῖς τὴν φαρμακίαν σου, Θωμᾶ. Ἄν δὲν ἦσουν σὺ τυφλός, θὰ τῆς ἔδιναν ἐπτακόσιας δραχμαῖς;

— Ἐχεις δίκη, κύρ Δεγρᾶνζη.

— Ἄν δὲν ἦσουν τυφλός, θὰ σ' ἀγαποῦσαν ὅλοι ὅπως σ' ἀγαποῦν;

— Ἐχεις δίκη, κύρ Δεγρᾶνζη, ἔχεις δίκη.